

Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena
za projekt energetske efikasnosti javnih objekata u SBK

Netehnički sažetak

Projekat:	Procjena okolišnih i društvenih uticaja i tehnička procjena zaprojekt energetske efikasnosti javnih objekata u SBK
Naslov dokumenta:	Netehnički sažetak
Klijent:	Srednjobosanski kanton (SBK)
Jezik:	BHS
Izvođač radova:	Centar za ekonomski, tehnološki i okolinski razvoj (CETEOR) Topal Osman Paše 32 B 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina Tel: +387 33 563 580 Faks: +387 33 205 725 E-mail: info@ceteor.ba Web stranica: www.ceteor.ba
Datum pripreme:	April, 2026.
Broj posla/projekta:	FNTS/P-3804

SADRŽAJ

1	OPIS PROJEKTA.....	4
1.1	Kontekst projekta.....	4
1.2	Komponente projekta	6
2	PRAVNI ZAHTJEVI	7
3	PROCES OKOLIŠNE I DRUŠTVENE PROCJENE	7
3.1	Osnovni okolinski i društveni uslovi	7
3.2	Procjena uticaja okoliša i društva	8
3.3	Okolišne i društvene koristi	8
3.4	Potencijalni negativni utjecaji i sažetak procjene okoliša i sigurnosti.....	9
4	UBLAŽAVANJE I UPRAVLJANJE NEŽELJENIM UTJECAJIMA, PRAĆENJE I NADZOR	10
5	KOMUNIKACIJSKI ARANŽMANI I MEHANIZAM ZA ŽALBE.....	13

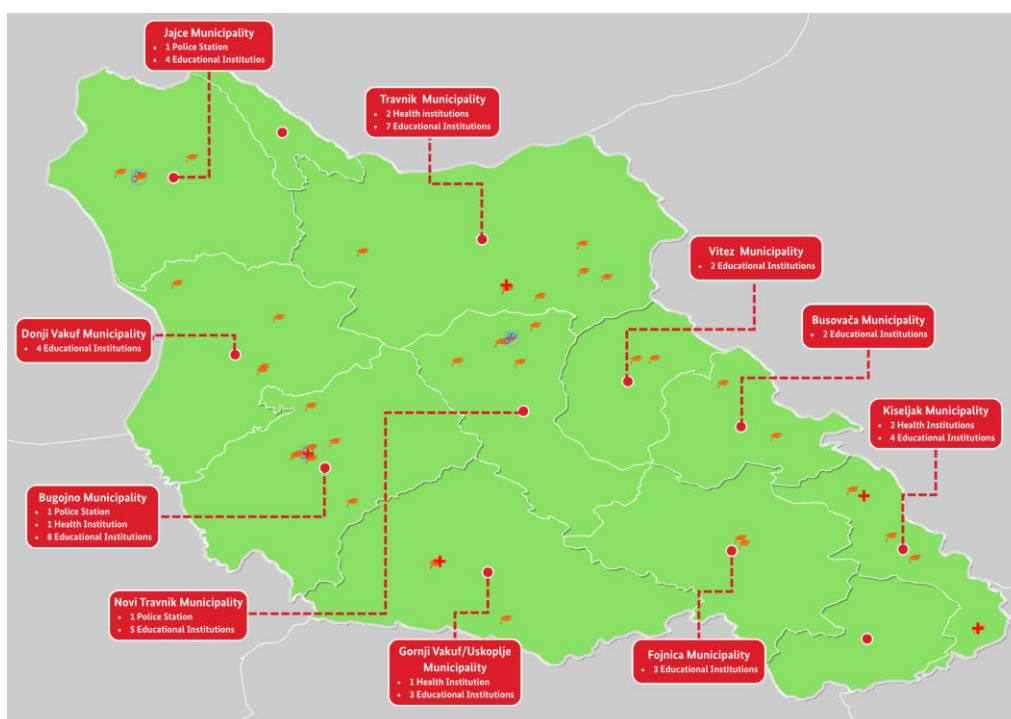
1 OPIS PROJEKTA

1.1 Kontekst projekta

Projekat obuhvata 51 javni objekat, uključujući administrativne objekte, zdravstvene i obrazovne ustanove, s ciljem smanjenja potrošnje energije i emisija stakleničkih plinova (GHG), poboljšanja sigurnosti i udobnosti objekata i podrške dugoročnoj održivosti u skladu s ciljevima Evropskog zelenog plana.

Vlada SBK bit će odgovorna za cjelokupnu implementaciju Projekta, uključujući donošenje odluka u vezi s građevinskim i renovacijskim radovima, kao i pripremu i objavljivanje tendera. Odabrani izvođač(i) radova bit će odgovorni za izvođenje građevinskih i renovacijskih radova u skladu s ugovornim zahtjevima, dok će nadzornici nadgledati implementaciju i osigurati usklađenost s tehničkim, okolinskim i društvenim standardima.

Kako bi podržala efikasnu implementaciju, SBK je osnovao Jedinicu za implementaciju projekata (JIP), odgovornu za planiranje projekata, nabavku, koordinaciju i izvještavanje.

Slika 1 Lokacija općina unutar zgrada SBK-a i Projekta

Objekti Projekta nalaze se u cijelom SBK, pretežno u urbanim sredinama, u 9 općina (Bugojno, Jajce, Travnik, Donji Vakuf, Vitez, Fojnica, Kiseljak, Busovača i Gornji Vakuf-Uskoplje). Donja tabela pruža pregled svih objekata uključenih u ovaj projekat.

Tabela 1 objekata unutar Projekta

Br.	Općina/Grad	Javni objekti
1	Bugojno	Policijska stanica Bugojno
2	Bugojno	JU Dom zdravlja Bugojno
3	Bugojno	JU Prva osnovna škola, Bugojno
4	Jajce	Policijska uprava Jajca
5	Jajce	Srednja strukovna škola Jajce

Br.	Općina/Grad	Javni objekti
6	Fojnica	JU OŠ „Muhsin Rizvić“, JU SMŠ „Zijah Dizdarević i Područni odjel JU OŠ „Ivan Goran Kovačić“
7	Fojnica	Osnovna škola „Muhsin Rizvić“
8	Fojnica	JU OŠ Ivan Goran Kovačić, Gojevići-Fojnica
9	Travnik	JU Osnovna škola Travnik
10	Travnik	JU Mješovita srednja tehnička škola, Travnik
11	Travnik	JU Osnovna škola "Karaula", Travnik
12	Travnik	Osnovna škola "Guča Gora"
13	Jajce	JU OŠ Braća Jezerčić i O.Š Jajce Kruščica, Divičani, Jajce
14	Donji Vakuf	Mješovita srednja škola Donji Vakuf
15	Travnik	Osnovna škola "Dolac"
16	Bugojno	JU Treća OŠ Bugojno i JU Prva OŠ - Jaklić
17	Busovača	Osnovna škola "Kaonik"Busovača
18	Bugojno	Druga osnovna škola Bugojno
19	Gornji Vakuf Uskoplje	JU Osnovna škola Voljevac, Gornji Vakuf - Uskoplje
20	Vitez	Osnovna škola „Vitez“
21	Jajce	JU OŠ "Berta Kučera i 13. rujan", Jajce
22	Gornji Vakuf Uskoplje	OŠ "Uskoplje"
23	Bugojno	JU Srednja tehnička škola Bugojno
24	Donji Vakuf	JU Prva osnovana škola Donji Vakuf - područna škola Kurića Kula
25	Bugojno	JU Osnovna škola "Gračanica", Bugojno
26	Travnik	JU OŠ Mehurići, Travnik
27	Novi Travnik	JU OŠ "Novi Travnik" Novi Travnik
28	Novi Travnik	JU „Mješovita srednja škola“ Novi Travnik
29	Kiseljak	JU SSŠ Fojnica, OŠ Ivan Goran Kovačić, Kiseljak
30	Novi Travnik	JU Osnovna škola Musa Ćazim Ćatić – Trenica
31	Novi Travnik	JU OŠ Mak Dizdar, Novi Travnik
32	Gornji Vakuf	MSŠ "Gornji Vakuf" i Srednja škola "Uskoplje"
33	Jajce	Srednja škola „Nikola Šop“ u Jajcu
34	Lepenica	JU OŠ Lepenica, Kiseljak
35	Kiseljak	Ambulanta Lepenica
36	Kiseljak	JU OŠ Gromiljak, Kiseljak
37	Novi Travnik	JU OŠ „Fra Marijan Šunjić“ Novi Travnik
38	Busovača	JU Osnovna škola Kaćuni, Busovača
39	Bugojno	Srednja stručna škola Bugojno
40	Bugojno	JU OŠ "Bristovi" Bugojno

Br.	Općina/Grad	Javni objekti
41	Bugojno	JU OŠ "Drvetine" Bugojno
42	Kiseljak	O.Š Kiseljak 1, Bilalovac, Kiseljak
43	Travnik	JU OŠ Han Bila, Travnik
44	Gornji Vakuf	JU Dom zdravlja Gornji Vakuf Uskoplje
45	Travnik	JU Bolnica Travnik, Fizijatrija
46	Travnik	JU Bolnica Travnik
47	Donji Vakuf	JU Četvrta osnovna škola Torlakovac, Donji Vakuf
48	Donji Vakuf	JU Treća osnovna škola Oborci, Donji Vakuf
49	Vitez	JU OŠ „Dubravica”, PO Šantići, Vitez
50	Kiseljak	Područna ambulanta Brestovsko, Kiseljak
51	Novi Travnik	Policijska stanica Novi Travnik

Klasificiran kao Kategorija „B“ prema Politici zaštite okoliša i društvenih pitanja EBRD-a (2024), očekuje se da će Projekt generirati ograničene, specifične za lokaciju i upravljive utjecaje na okoliš i društvo.

Očekuje se da će implementacija Projekta energetske efikasnosti u SBK regiji rezultirati značajnim dugoročnim okolišnim i društvenim koristima. Očekuje se da će Projekat generirati višestruke okolišne i socio-ekonomske koristi, uključujući smanjenu potražnju za energijom za grijanje i potrošnju goriva, što će dovesti do nižih emisija atmosferskih i stakleničkih plinova. Poboljšanja omotača objekata će poboljšati toplinsku izolaciju i doprinijeti boljoj udobnosti u zatvorenom prostoru, uključujući blago smanjenje buke. Mjere energetske efikasnosti će podržati ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama smanjenjem potražnje za energijom tokom ekstremnih vremenskih uslova. Osim toga, Projekat će poboljšati kvalitet javnih usluga kroz poboljšane uslove u zatvorenom prostoru u školama, zdravstvenim ustanovama i drugim javnim objektima. Šire koristi uključuju smanjene javne troškove za energiju, omogućavajući preraspodjelu resursa na druge društvene potrebe, kao i stvaranje mogućnosti zapošljavanja tokom implementacije. Sveukupno, Projekat doprinosi prelasku na ekonomiju sa niskom emisijom ugljika i promovira održive energetske prakse unutar lokalnih zajednica.

1.2 Komponente projekta

Cilj projekta je smanjenje potrošnje energije i emisija stakleničkih plinova (GHG), poboljšanje sigurnosti i udobnosti objekata te podrška dugoročnoj održivosti u skladu s ciljevima Evropskog zelenog plana.

Procjena uticaja na okoliš i društvo (E&S) identificira i procjenjuje potencijalne utjecaje i rizike tokom cijelog životnog ciklusa projekta - prije izgradnje, izgradnje i rada - te predlaže mjere ublažavanja i poboljšanja. Procjena se provodi u skladu s važećim nacionalnim zakonodavstvom, EBRD-ovim okolišnim i društvenim zahtjevima i relevantnim standardima EU.

Ključni rezultati uključuju Izvještaj o procjeni utjecaja na okoliš i društvo, Plan uključivanja zainteresiranih strana (SEP), Akcioni plan za okoliš i društvo (ESAP), Netehnički sažetak (NTS) i Plan upravljanja okolišem i društvom (ESMP). Studija izvodljivosti, uključujući tehničke, finansijske i analize troškova i koristi, također će biti pripremljena kako bi se podržalo informirano donošenje odluka i uspješna implementacija projekta.

Procjena uzima u obzir strukturne karakteristike, elemente omotača zgrade, sisteme grijanja i mašine, te druge relevantne tehničke karakteristike. Podaci o građevinskim materijalima, rasporedu spratova,

nivoima izolacije i postojećim uslugama prikupljeni su kako bi se identifikovale mogućnosti za uštedu energije i podržalo dizajniranje ciljanih mjera energetske efikasnosti (EE).

2 Pravni zahtjevi

Projekt je osmišljen u potpunosti u skladu sa pravnim okvirom Federacije Bosne i Hercegovine, uključujući kantonalne propise, kao i sa relevantnim međunarodnim obavezama i Politikom zaštite okoliša i društvenih pitanja EBRD-a (ESP, 2024). Nacionalni i kantonalni zakoni pokrivaju ključna područja kao što su zaštita okoliša, upravljanje vodama i zrakom, upravljanje otpadom, zdravlje i sigurnost na radu, radna prava, kulturna i prirodna baština, eksproprijacija zemljišta i rodna ravnopravnost. Projekt će poštovati odredbe o javnom pristupu informacijama i učešću zainteresovanih strana, u skladu sa Aarhuskom konvencijom.

Međunarodni i EU standardi, uključujući direktive o procjeni utjecaja na okoliš, biodiverzitetu, vodi, riziku od poplava, upravljanju otpadom, energetske učinkovitosti i kulturnoj baštini, usmjeravaju dizajn i implementaciju projekata. Usklađenost sa zahtjevima EBRD-a osigurava pravilnu procjenu i upravljanje okolišnim i društvenim rizicima, zaštitu radnika i zajednica, održivo korištenje resursa, očuvanje biodiverziteta, zaštitu kulturne baštine i kontinuiranu saradnju sa zainteresiranim stranama.

Integracijom nacionalnog zakonodavstva, međunarodnih obaveza i standarda EBRD-a, Projekat osigurava da zaštita okoliša, socijalne zaštite i principi održivog razvoja budu ključni za njegovo planiranje, izgradnju i rad, a istovremeno podržava strateške ciljeve Strategije razvoja Srednjobosanskog kantona.

3 PROCES OKOLIŠNE I DRUŠTVENE PROCJENE

3.1 Osnovni okolinski i društveni uslovi

Kvalitet zraka u području SBK projekta odražava dugoročne difuzne emisije, sa sezonskom i prostornom varijabilnosti. Podaci sa stanica u Jajcu i Travniku pokazuju da su godišnje razine zagađivača uglavnom unutar zakonskih granica, iako se povremeno javljaju prekoračenja PM10 i povišeni ljetni ozon. Ključni izvori zagađenja uključuju grijanje, promet i industriju. Praćenje buke je ograničeno, ali osjetljiva mjesta poput bolnica i škola zahtijevaju poštivanje vanjskih i unutarnjih ograničenja radi zaštite zdravlja i funkcionalnosti, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom.

Lokacije projekta nalaze se u urbanim i poluurbanim područjima, daleko od zaštićenih prirodnih područja i nisu pogodne kao staništa za zaštićene vrste.

Srednjobosanski kanton ima kontinentalnu klimu s vrućim ljetima, hladnim zimama i intenzivnim padavinama, u kombinaciji s raznolikim krajolikom dolina, rijeka i planina, što obrazovne institucije čini posebno osjetljivima na prirodne opasnosti; najveći rizici u školama su epidemije, požari i zemljotresi, dok lokalizirane opasnosti male vjerovatnoće uključuju klizišta u OŠ Mehurići u Travniku i poplave u nekoliko škola, a umjereni rizici od olujnih vjetrova, snijega i niskih temperatura zahtijevaju praćenje i adaptivne mjere kako bi se osigurao kontinuitet rada.

Srednjobosanski kanton kombinuje stabilnu industrijsku i uslužnu ekonomiju sa turizmom u razvoju. Gradovi poput Travnika, Jajca, Bugojna i Viteza su ekonomska i administrativna središta, dok ruralna naselja održavaju tradicionalne poljoprivredne prakse. Tržište rada pokazuje umjerenu zaposlenost, rastuće plate ispod prosjeka Federacije i oslanjanje na socijalnu zaštitu za ranjive grupe. Transportna infrastruktura osigurava povezanost, ali zahtijeva nadogradnje, posebno za pristup ruralnim područjima, sigurnost saobraćaja i zimske uslove. Snabdijevanje energijom je uglavnom zasnovano na hidroenergiji, sa ograničenom infrastrukturom za gas i centralno grijanje.

Zdravstvene i obrazovne usluge su široko rasprostranjene, a podržava ih pet bolnica, zdravstveni centri, osnovne i srednje škole, te ograničeno visoko obrazovanje. Ranjive grupe - uključujući djecu,

starije osobe, pacijente i osobe s invaliditetom - zahtijevaju posebnu pažnju, dok se starije zgrade suočavaju s izazovima u pogledu ventilacije, grijanja i kvalitete zraka u zatvorenom prostoru. Javna sigurnost se održava putem policije, programa u zajednici i hitnih službi, uz lokalizirane društvene i prometne rizike.

Lokacija Srednjobosanskog kantona je bogate kulturne i historijske baštine, sa 86 službeno proglašenih nacionalnih spomenika, od kojih nijedan ne spada direktno u područje utjecaja projekta. Iako se nekoliko dobara kulturne baštine nalazi 70-100 m od lokacija projekta, ne očekuje se da će biti pogođeni projektnim aktivnostima. Jedini izuzetak je aktivno muslimansko groblje uz Prvu osnovnu školu Donji Vakuf – Kurića Kula, gdje treba uspostaviti zaštitnu zonu isključenja od 5 m i pažljivo isplanirati građevinske aktivnosti kako bi se osiguralo njeno očuvanje i poštovanje.

3.2 Procjena uticaja okoliša i društva

Procjena uticaja na okoliš i društvo (ESA) za projekat energetske efikasnosti u 51 javnoj zgrajavnom objektu širom Srednjobosanskog kantona pratila je strukturirani, multidisciplinarni pristup za identifikaciju, evaluaciju i upravljanje potencijalnim uticajima na okoliš i društvo. Osnovni uslovi su utvrđeni putem istraživanja zasnovanog na podacima, posjeta lokacijama i konsultacija sa zainteresovanim stranama, koristeći podatke koje su dostavili klijenti, kantonalne i općinske planske dokumente i relevantne studije. Procjena je obuhvatila sve faze projekta, od planiranja i izgradnje do rada i održavanja, s posebnom pažnjom na osjetljive receptore, uključujući ranjive grupe, kulturnu baštinu i ekološke resurse. Uticaji su okarakterisani veličinom, značajem, prostornim obimom, trajanjem i reverzibilnošću, uzimajući u obzir direktne, indirektno i kumulativne efekte na nivou specifičnom za lokaciju, lokalnom i regionalnom nivou.

ESA je također identificirala mogućnosti za pozitivne rezultate, kao što su poboljšana energetska efikasnost, smanjenje emisija i povećana otpornost na klimatske promjene, istovremeno predlažući mjere ublažavanja slijedeći hijerarhijski pristup: izbjegavanje utjecaja kroz dizajn, smanjenje efekata pažljivim upravljanjem i primjena kompenzacije ili poboljšanja gdje je to potrebno. Ciljane studije su se bavile nedostacima u osnovnim podacima, fokusirajući se na prilagođavanje klimatskim promjenama, energetske performanse, sigurnost od požara i života, te društvena pitanja, uključujući rod i ranjive populacije. Procjena je osigurala usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom, kantonalnim politikama i EBRD-ovim okolinskim i društvenim zahtjevima, pružajući detaljno razumijevanje rizika i mogućnosti za usmjeravanje dizajna projekta i razvoja Plana upravljanja okolišem i društvenim pitanjima za održivu implementaciju mjera energetske efikasnosti.

3.3 Okolinšne i društvene koristi

Očekuje se da će implementacija Projekta energetske efikasnosti rezultirati značajnim dugoročnim okolinskim i društvenim koristima. Poboljšanjem energetske performansi postojećih javnih objekata, Projekat doprinosi smanjenju potrošnje energije, smanjenju emisija stakleničkih plinova (GHG) i povećanoj otpornosti na klimatske promjene, istovremeno generirajući pozitivne socio-ekonomske efekte na lokalnom i regionalnom nivou.

Ključni dugoročni pozitivni uticaji Projekta uključuju sljedeće:

- Manja potreba za energijom za grijanje - Smanjena potrošnja goriva i emisije u zrak
- Poboljšanje omotača zgrade - Neznatno smanjenje buke unutar zgrada (bolja izolacija)
- Smanjenje emisija stakleničkih plinova - Očekuje se da će mjere energetske efikasnosti provedene u javnim objektima dovesti do postepenog i održivog smanjenja emisija stakleničkih plinova tokom životnog vijeka Projekta. Ova smanjenja doprinose nacionalnim i entitetskim klimatskim ciljevima i podržavaju obaveze Bosne i Hercegovine ublažavanju klimatskih promjena.
- Koristi od prilagođavanja klimatskim promjenama - Poboljšane performanse objekata smanjit će potražnju za energijom tokom vršnih perioda, posebno u ekstremnim ljetnim i zimskim

uslovima, čime će se podržati prilagođavanje klimatskim promjenama i poboljšati toplotna udobnost za korisnike objekata.

- Poboljšan kvalitet javnih usluga - Povećana energetska efikasnost će poboljšati udobnost u zatvorenom prostoru, kvalitet zraka i pouzdanost sistema grijanja i hlađenja u školama, zdravstvenim ustanovama i drugim javnim z objektima, što će direktno doprinijeti boljim uslovima učenja, rada i zdravstvene zaštite.
- Socio-ekonomske koristi - Očekuje se da će Projekat imati indirektne pozitivne efekte na socio-ekonomski status lokalnog stanovništva smanjenjem javnih rashoda za energiju, omogućavanjem preraspodjele finansijskih sredstava na druge socijalne usluge i doprinosom sveukupnom poboljšanju kvaliteta života.
- Mogućnosti zapošljavanja - Privremene, a u nekim slučajevima i dugoročne mogućnosti zapošljavanja mogu se pojaviti tokom faza prije izgradnje, izgradnje i rada, s prioritetom za lokalne radnike, uključujući i ranjive grupe gdje je to izvodljivo.
- Podrška zelenoj tranziciji - Promocijom energetske efikasnosti i održivog korištenja energije, projekat podržava prelazak na ekonomiju s niskim udjelom ugljika i podiže svijest o zelenim i energetski efikasnim praksama u lokalnim zajednicama.

Očekuje se da će Projekat generirati trajne okolinske i društvene koristi koje značajno nadmašuju sve privremene i lokalizirane negativne utjecaje utvrđene tokom faze izgradnje.

3.4 Potencijalni negativni utjecaji i sažetak procjene okoliša i sigurnosti

U skladu sa zahtjevima Politike zaštite okoliša i društvenih pitanja EBRD-a, Projekat uključuje sistematsku identifikaciju i procjenu potencijalnih uticaja na okoliš i društvo kako bi se osiguralo rano prepoznavanje i negativnih i korisnih efekata i definisale odgovarajuće mjere ublažavanja. Potencijalni utjecaji povezani sa implementacijom Projekta energetske efikasnosti u SBK prvenstveno se odnose na kratkoročne građevinske aktivnosti unutar postojećih urbanih okruženja.

Okolinski i društveni utjecaji koji će vjerovatno proizaći iz Projekta procjenjuju se za sve relevantne faze, uključujući pripremu, izgradnju i rad. Utjecaji se karakteriziraju prema njihovom trajanju (privremeni ili trajni) i značaju (vrlo nizak, nizak, srednji ili visok). Utjecaji ocijenjeni kao vrlo niski ili niski smatraju se beznačajnim, dok se oni ocijenjeni kao srednji ili visoki smatraju značajnim i zahtijevaju ciljane mjere ublažavanja. Utvrđeni najznačajniji potencijalni utjecaji, zajedno sa odgovarajućim mjerama ublažavanja, predstavljeni su u nastavku.

Tokom faze prije izgradnje, projekat mora riješiti pravna i imovinska pitanja, rizike od klimatskih i prirodnih opasnosti poput poplava i manjih klizišta, te potencijalne vizualne utjecaje fasada, krovova ili tehničkih instalacija. Zdravstveni i sigurnosni rizici, uključujući prisustvo opasnih materijala poput azbesta, zahtijevaju pravilno upravljanje, dok radne i socijalne zaštitne mjere moraju osigurati poštivanje zakona i spriječiti diskriminaciju ili eksploataciju. Koordinacija s pružateljima komunalnih usluga potrebna je za zaštitu infrastrukture i upravljanje prekidima u uslugama, a rješenja koja efikasna u korištenju resursa trebaju biti integrirana kako bi se smanjio pritisak na lokalne sisteme.

Tokom faze izgradnje, projektne aktivnosti mogu generirati prašinu, buku, emisije ispušnih plinova i potencijalno oslobađanje opasnih tvari, dok se može dogoditi lokalizirana potrošnja energije, poremećaj tla, potrošnja vode i privremeni poremećaj korištenja zemljišta. Osjetljivi receptori - uključujući škole, bolnice i obližnja mjesta kulturne baštine - zahtijevaju pažljivo upravljanje kako bi se minimizirali utjecaji, održao pristup i zaštitio vizualni i pejzažni kvalitet.

Mjere ublažavanja usmjerene su na kontrolu emisija u zrak i buke, sigurno rukovanje opasnim materijalima, sprječavanje kontaminacije tla i vode, efikasno organiziranje gradilišta i obnovu narušenih područja. Uključivanje zajednice, upravljanje prometom te protokoli za zdravlje i sigurnost radnika i javnosti su neophodni, uz strogu zaštitu kulturne baštine, uključujući zonu isključenja od 5 m

oko muslimanskog groblja u Donjem Vakufu. Koordinacija između izvođača radova i institucionalnog menadžmenta osigurava poštivanje okolišnih, društvenih i sigurnosnih standarda tokom cijele gradnje.

Tokom operativne faze, objekti mogu biti pogođeni ekstremnim vremenskim uslovima, lokalnim poplavama, snijegom, olujama, klizištima, požarima, zemljotresima i epidemijama, što može poremetiti korištenje, pristup i udobnost ako održavanje i pripremljenost nisu dovoljni. Potražnja za komunalnim uslugama može se povećati, a problemi s kanalizacijom ili odvodnjom zahtijevaju rutinske inspekcije i pravovremene intervencije.

4 UBLAŽAVANJE I UPRAVLJANJE NEŽELJENIM UTJECAJIMA, PRAĆENJE I NADZOR

Mjere ublažavanja i upravljanja za Projekt energetske efikasnosti u SBK slijede hijerarhiju ublažavanja, dajući prioritet izbjegavanju, nakon čega slijede minimiziranje i ublažavanje, te, gdje je potrebno, upravljanje preostalim utjecajima. S obzirom na to da se Projekt fokusira na rehabilitaciju postojećih javnih zgrada, utjecaji su uglavnom privremeni i specifični za lokaciju, prvenstveno vezani za sigurnost gradnje i rada.

Mjere se primjenjuju u svim fazama Projekta: prije izgradnje, tokom izgradnje i rada, osiguravajući dosljedan pristup upravljanju okolišem i društvenim (E&S) pitanjima zasnovan na životnom ciklusu. Izvođači radova su odgovorni za provedbu mjera ublažavanja tokom izgradnje, dok SBK zadržava ukupnu odgovornost za usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom i zahtjevima Evropske banke za obnovu i razvoj.

Konsultant je razvio Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima (ESMP) i Akcioni plan za okoliš i društvena pitanja (ESAP), koji sveobuhvatno opisuju sve mjere i radnje potrebne kako bi se osiguralo da projekat u potpunosti ispunjava okolišne i društvene zahtjeve. Ovi planovi također definiraju mjere praćenja kako bi se provjerilo da li Izvođač(i) i nadležne vlasti efikasno provode mjere ublažavanja.

Akcioni plan za zaštitu okoliša i društvena pitanja (ESAP) za Projekt energetske efikasnosti SBK definira ključne akcije za osiguranje usklađenosti sa Zahtjevima za zaštitu okoliša i društvena pitanja EBRD-a (2024) i dobrom međunarodnom praksom. Ključne akcije ESAP-a:

ESR1: Procjena i upravljanje utjecajima i problemima na okoliš i društvo

- **Angažman konsultanta za podršku jedinici implementacije projekt (JIP)** – Pomoć SBK-u u implementaciji procedura i obaveza specifičnih za EBRD, te podrška razvoju ESMP-a i ESAP-a, osiguravajući da su odgovornosti jasne i da se rizici po okoliš i društvo efikasno upravljaju.
- **Verifikacija vlasništva nad zgradom** – SBK će potvrditi da su sve zgrade Projekta u javnom vlasništvu prije objavljivanja tendera kako bi se izbjegli pravni ili imovinsko-pravni problemi.
- **Upravljanje promjenama obima** – O svim novopredloženim projektnim zgradama nakon finalizacije ESAP-a mora se obavijestiti EBRD; nezavisni konsultant će procijeniti dodatne okolinske i društvene rizike i osigurati da mjere ublažavanja ostanu adekvatne.
- **Nadzor i praćenje** – SBK će angažovati tim inženjera za nadzor sa posvećenim stručnjacima za zaštitu okoliša i sigurnost kako bi nadgledali učinak izvođača radova, uključujući mjesečno izvještavanje i redovnu reviziju implementacije mjera zaštite okoliša i sigurnosti.
- **Izveštavanje o okolišu i sigurnosti** – SBK će podnositi godišnje izvještaje o okolišu i sigurnosti EBRD-u, u kojima će se sažeti implementacija ESAP-a, angažman zainteresiranih strana, incidenti i sve značajne promjene projekta.
- **Građevinska dokumentacija** – SBK će prikupiti mišljenje nadležnog ministarstva u vezi s novim urbanističkim/građevinskim/upotrebnim dozvolama za sve zgrade Projekta kako bi se osigurala usklađenost sa građevinskim zakonodavstvom.

- **Potvrda o usklađenosti s propisima** – SBK će dobiti formalnu potvrdu od nadležnih organa da nije potrebna prethodna procjena utjecaja na okoliš, procjena utjecaja na okoliš ili okolišna dozvola.
- **Općinska i kantonalna odobrenja** – SBK će osigurati formalna mišljenja kojima se potvrđuje usklađenost planiranih radova sa građevinskim zakonodavstvom i utvrđuju sve potrebne dodatne dozvole.
- **Upravljanje rizikom od poplava i klizišta** – SBK i izvođači radova će dobiti smjernice od nadležnih organa, pregledati lokacije osjetljive na padine i provesti mjere stabilizacije prije izgradnje kako bi se potencijalni rizici sveli na minimum.

ESR2: Rad i uslovi rada

- **Poštovanje propisa o radu od strane izvođača radova** – Izvođači radova moraju potvrditi poštovanje nacionalnih zakona o radu, uključujući propise o minimalnoj radnoj dobi, nediskriminaciji, jednakim mogućnostima, pravednom tretmanu, zapošljavanju, platama, beneficijama, zdravlju i sigurnosti na radu i razvoju karijere.
- **Politike ljudskih resursa i zahtjevi ESR2** – Izvođači radova su dužni dostaviti izjave kojima potvrđuju usklađenost s obavezama iz ESR2, uključujući zabranu dječjeg i prisilnog rada, podršku radničkim organizacijama i obezbjeđivanje mehanizma za podnošenje žalbi.
- **Mehanizam za pritužbe radnika** – Izvođači radova moraju uspostaviti mehanizam za pritužbe u skladu s EBRD ESR2 kako bi radnicima omogućili da sigurno izraze zabrinutost.
- **Uključivanje i zaštita stranih radnika** – Izvođači radova moraju implementirati protokole koji osiguravaju uključivanje, zaštitu, pravedan tretman i poštivanje Zakona o strancima BiH, uključujući važeće radne i boravišne dozvole.
- **Praćenje praksi zapošljavanja** – SBK je odgovoran za praćenje usklađenosti izvođača radova sa zahtjevima u vezi sa radnim uslovima i uslovima rada, uključujući politike za osoblje koje nije zaposleno u kompaniji, a angažovano je na Projektu.

ESR3: Efikasnost resursa i sprečavanje i kontrola zagađivanja

- **Upravljanje opasnim materijalima** – Provode se sveobuhvatna istraživanja, uzorkovanje i laboratorijske analize kako bi se identificirali opasni materijali. Kvalificirani stručnjaci i licencirani izvođači radova upravljaju sigurnim uklanjanjem ili zadržavanjem azbesta i drugih opasnih materijala, osiguravajući usklađenost s nacionalnim i EBRD zahtjevima.
- **Planovi i podplanovi izgradnje** – Izvođači radova razvijaju i provode planove specifične za lokaciju, uključujući:
  - Plan upravljanja građevinskim otpadom (CWMP)
  - Plan organizacije gradilišta (CSOP) i Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima u građevinarstvu (CESMP) sa podplanovima za zrak, buku, tlo, vodu, opasne materijale, izlivanje, promet, uključivanje zainteresiranih strana te zdravlje i sigurnost zajednice
  - Plan upravljanja požarom i eksplozijom
  - Plan upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu
- **Praćenje efikasnosti resursa** – Izvođači radova precizno planiraju količine materijala kako bi izbjegli prekomjerno naručivanje, primjenjuju prakse upravljanja materijalima na gradilištu i koriste metode kao što je Informacijsko modeliranje zgrade (BIM). SBK i nadzorni inženjer nadgledaju usklađenost.
- **Praćenje energije i GET indikatori** – Uprava javnih zgrada, pod nadzorom SBK-a, prati energetske sisteme i potrošnju kako bi izračunala GET indikatore i kvantificirala koristi projekta, te o tome podnosi godišnje izvještaje EBRD-u.
- **Održiva nabavka biomase** – Uprava javnih zgrada osigurava da se biomasa nabavlja od održivih dobavljača, dajući prednost FSC certificiranim izvorima, uz dostavljanje dokumentacije EBRD-u.

- **Sprečavanje i kontrola zagađenja** – SBK osigurava da tenderska dokumentacija i ugovori uključuju zahtjeve za sprečavanje zagađenja. Mjere uključuju praćenje otpadnih voda, sigurno rukovanje opasnim supstancama, elaborate zaštite okoliša i jasno označavanje skladišnih prostora. Redovno se provodi praćenje i izvještavanje, a godišnji izvještaji se dostavljaju EBRD-u.

ESR4: Zdravlje, sigurnost i zaštita

- **Zaštita zdravlja i sigurnost na radu tokom gradnje** – Izvođači radova su dužni implementirati planove ZZR, provoditi uvodnu obuku o sigurnosti radnika (uključujući obuku o GBVH) i osigurati pravilnu identifikaciju radnika na gradilištu.
- **Zaštita na radu nakon izgradnje** – Uprava javnih zgrada treba provesti procjene rizika i usvojiti ili revidirati pravilnike o zaštiti na radu i zaštiti od požara, usklađene sa specifičnim rizicima lokacije i nacionalnim zakonodavstvom.
- **Zahtjevi izvođača radova za zdravlje i sigurnost** – Tenderska dokumentacija uključuje zahtjeve za kvalitet zraka u zatvorenom prostoru, upravljanje bukom, vibracijama i planove upravljanja prometom kako bi se održao siguran pristup u hitnim slučajevima.
- **Procedura komunikacije i koordinacije** – Zajednički razvijena od strane SBK-a i izvođača radova, odobrena od strane uprave javnih objekata, kako bi se osigurala efikasna koordinacija, brifinzi za osoblje i fleksibilno raspoređivanje radi minimiziranja poremećaja.
- **Revizije zaštite života i sigurnosti** – Izvođači radova provode revizije prije početka gradnje, uz primjenu korektivnih mjera kako bi se osigurala usklađenost sa standardima zaštite života i zaštite od požara.
- **Planovi za pripravnost i reagovanje u vanrednim situacijama** – Izvođači radova i uprava javnih zgrada razvijaju planove koji se bave ekstremnim vremenskim događajima, zdravljem na radu i rizicima od požara, osiguravajući zaštitu ljudi, imovine i okoliša.
- **Interni propisi i službenik za zaštitu na radu** – Uprava javnih zgrada usvaja propise o zaštiti na radu i zaštiti od požara, akte o procjeni rizika na radnom mjestu i planove zaštite od katastrofa. SBK imenuje službenika/e za zaštitu na radu da nadgledaju implementaciju i provode periodične nezavisne provjere.
- **Odredbe tendera i ugovora** – Sve odredbe o zaštiti okoliša, zdravlju i sigurnosti uključene su u tendersku dokumentaciju i ugovore s izvođačima radova.
- **Upravljanje opasnim materijalima** – SBK osigurava minimiziranje izloženosti opasnim supstancama (npr. ACM-ovima) za radnike i pogođene zajednice, primjenjujući mjere kontrole izloženosti i hijerarhiju kontrola rizika.
- **Minimiziranje poremećaja u radu javnih objekata** – Građevinski radovi su planirani tako da se održi kontinuitet osnovnih usluga, ograniče ograničenja pristupa i smanje uticaji na korisnike objekata putem faznih rasporeda radova gdje je to izvodljivo.

ESR8: Kulturna baština

- **Ugovorne odredbe za zaštitu naslijeđa** – Ugovori s izvođačima radova uključuju eksplicitne mjere za zaštitu kulturnog naslijeđa, posebno oko osjetljivih lokacija kao što je muslimansko groblje uz Prvu osnovnu školu Donji Vakuf – podružnica Kurića Kula. Provodi se minimalna zona isključenja od 5 m.
- **Upravljanje gradnjom u blizini lokaliteta kulturne baštine** – Utvrđene su procedure za minimiziranje prašine, buke i vibracija; osiguravanje pravilnog skladištenja materijala; organiziranje kretanja mašina; i izbjegavanje ulaska u zone isključenja. Protokoli za prijavljivanje slučajne štete uključuju hitno obustavljanje radova i obavještanje nadležnih organa za zaštitu kulturne baštine.
- **Komunikacija sa zainteresovanim stranama** – Procedura komunikacije koordinira gradnju u blizini lokaliteta kulturne baštine, poštujući vjerske i komemorativne aktivnosti putem prethodne najave, privremenih prilagođavanja rasporeda i određenih kontaktnih osoba.

ESR10: Objavljivanje informacija i uključivanje zainteresovanih strana

- **Objavljivanje informacija o projektu** – Javno objavljivanje SEP-a, Netehničkog sažetka (NTS) sa sažetkom informacija o ESAP-u, ESMP-a, letaka za javne žalbe i obrasca za žalbe na lokalnom jeziku.
- **Povratne informacije zainteresovanih strana** – Omogućite jednomjesečni period za povratne informacije zainteresovanih strana; pregledajte doprinose i objavite matricu komentara koja sažima zabrinutosti zainteresovanih strana i odgovore SBK.
- **Mehanizam za žalbe** – Održavati vidljiv i efikasan javni mehanizam za žalbe i prijedloge.
- **Procedura komunikacije i koordinacije** – Razvijena zajedno s izvođačima radova kako bi se osiguralo proaktivno i koordinirano angažovanje.
- **Prethodno javno obavještenje** – Obavijestite javnost najmanje 30 dana prije početka građevinskih radova.
- **Periodična ažuriranja** – Ažurirajte SEP i aktivnosti angažmana po potrebi tokom životnog ciklusa projekta.

5 KOMUNIKACIJSKI ARANŽMANI I MEHANIZAM ZA ŽALBE

SBK će blagovremeno obavijestiti sve zainteresovane strane o aktivnostima na Projektu, kontaktnim tačkama za daljnje informacije i dostupnosti javno dostupnih dokumenata. SBK namjerava objaviti sljedeću dokumentaciju i informacije u vezi s Projektom:

- Ovaj Plan uključivanja zainteresovanih strana (SEP)
- Netehnički sažetak (NTS) projekta
- Plan upravljanja okolišem i društvenim pitanjima (ESMP) projekta
- Informacije o rizicima i uticajima na zdravlje i sigurnost zajednice, uključujući potencijalne prekide u vodosnabdijevanju, građevinske aktivnosti, ograničenja pristupa cestama i ažuriranja o implementaciji Projekta, uključujući okolišne i društvene performanse
- Obrazac za žalbu i obrazac za zahtjev za informacijama.

Svi dokumenti će biti dostupni na lokalnim jezicima (i na engleskom, gdje je to moguće) od početka Projekta i najmanje 30 dana prije početka građevinskih radova, što će javnosti omogućiti da da komentare, prijedloge i povratne informacije. Dokumenti će biti objavljeni na web stranici SBK-a, kao i na službenim web stranicama općina u kojima se nalaze objekti Projekta. Osim toga, štampane kopije dokumenata bit će dostupne i u uredima SBK-a i u općinskim uredima u svim relevantnim općinama, osiguravajući široku dostupnost zainteresiranim stranama u cijeloj regiji.

Dokumenti su dostupni putem web stranica Srednjobosanskog kantona (SBK) i općina, a u štampanom obliku u prostorijama SBK-a i općinskim uredima na sljedećim adresama:

Srednjobosanski kanton (SBK) – Kantonalna uprava

Trg hrvatskih velikana 1, 72270 Travnik, Bosna i Hercegovina

Web stranica: <https://sbk-ksb.gov.ba/>

Općina Travnik

Fra Ivana Franje Jukića 1, 72270 Travnik, Bosna i Hercegovina

Web stranica: <https://www.travnik.ba>

Općina Bugojno

Alije Izetbegovića 1, 70230 Bugojno, Bosna i Hercegovina

Web stranica: <https://www.bugojno.ba>

Općina Donji Vakuf:

Kralja Tvrtka 1, 70240 Donji Vakuf, Bosna i Hercegovina

Web stranica: <https://www.donjivakuf.ba>

Općina Vitez

Trg Armije BiH 1, 72220 Vitez, Bosna i Hercegovina

Web stranica: <https://www.opcina-vitez.ba>

Općina Busovača

Fra Grge Martića 1, 72260 Busovača, Bosna i Hercegovina

Web stranica: <https://www.busovaca.ba>

Općina Fojnica:

Dr. Irfana Ljubijankića 1, 71260 Fojnica, Bosna i Hercegovina

Web stranica: <https://www.fojnica.ba>

Općina Gornji Vakuf-Uskoplje

Trg Fra Grge Martića 1, 71240 Gornji Vakuf-Uskoplje, Bosna i Hercegovina

Web stranica: <https://www.gornjivakuf-uskoplje.ba>

Općina Jajce

Trg Zlatnih ljiljana 1, 70101 Jajce, Bosna i Hercegovina

Web stranica: <https://www.jajce.ba>

Općina Novi Travnik

Ul. 11. Jula 1, 72290 Novi Travnik, Bosna i Hercegovina

Web stranica: <https://www.novitrvnik.ba>

Općina Kiseljak

Dr. Mate Bobana 1, 71250 Kiseljak, Bosna i Hercegovina

Web stranica: <https://www.kiseljak.ba>

Nakon što gore navedeni dokumenti budu javno dostupni, zainteresovane strane će imati rok od mjesec dana da dostave svoje povratne informacije, uključujući sva mišljenja ili nedoumice u vezi s Projektom. SBK će jasno obavijestiti kontakt osobu odgovornu za prikupljanje povratnih informacija, zajedno sa konkretnim vremenskim okvirom i uputama za dostavljanje komentara.

SBK će pažljivo pregledati i razmotriti sve doprinose primljene tokom ovog perioda. Na kraju javne rasprave, bit će pripremljen sažeti izvještaj (nazvan "matrica komentara"). Ovaj izvještaj će sadržavati pregled svih komentara i prijedloga koje su podnijele zainteresovane strane, zajedno s odgovorima i objašnjenjima SBK-a o tome kako su povratne informacije obrađene. Matrica komentara bit će objavljena na web stranici SBK-a i općine kako bi se osigurala transparentnost i informirali zainteresovani subjekti.